

NATYCHMIASTOWE
PRZEBUDZENIE

NAUCZANIE
MISTRZA ZEN

HUI
HAI

mogą wejść w stan buddy. Jak to możliwe? Sutra Wskazań Bodhisattwy mówi: „Wszystkie istoty przestrzegające wskazań Buddy osiągają stan buddy”. Inną tego nazwą jest wyzwolenie, osiągnięcie przeciwległego brzegu, przekroczenie sześciu stanów śmiertelnych istot⁷, wzniesienie się ponad trzy światy⁸, albo stanie się potężnym bodhisattwą, wszechmocnym mędrce, zdobywcą!

3. Na czym umysł powinien się skupić i zatrzymać?

Powinien skupić się na niezatrzymywaniu i tam zatrzymać.

Czym jest niezatrzymywanie?

Oznacza to niepozwalanie umysłowi na zatrzymywanie się dłużej na czymkolwiek.

Ale co to znaczy?

Niezatrzymywanie się na niczym oznacza, iż umysł nie zajmuje się dobrem i złem, istnieniem i nieistnieniem, wewnątrz i zewnątrz albo czymś pomiędzy, pustką i niepustką, skupieniem i roztargnieniem. To niezatrzymywanie się na niczym jest stanem, w którym umysł powinien się zatrzymać; o tych, którzy to osiągnęli, mówi się, że posiadają niezatrzymujący się umysł – innymi słowy, posiadają umysł buddy!

Do czego podobny jest umysł?

Umysł nie posiada koloru, takiego jak zielony czy żółty, czerwony czy biały; nie jest ani długi, ani krótki; nie znika ani nie pojawia się; jest wolny zarówno od czystości, jak i nieczystości, a jego trwanie nigdy się nie kończy. Jest całkowitym bezruchem. Taka więc jest forma i kształt naszego pierwotnego umysłu, który jest również naszym pierwotnym ciałem – buddakają⁹!

W jaki sposób to ciało lub umysł postrzega? Czy jest w stanie postrzegać oczami, uszami, nosem, zmysłem dotyku i świadomością?

Nie, nie posiada on kilku różnych rodzajów percepcji.

W takim razie jaki rodzaj percepcji ma miejsce, skoro jest on inny od wszystkich tu wymienionych?

Jest to percepcja przy pomocy twojej własnej natury (svabhava). W jaki sposób? To dzięki temu, że twoja własna natura jest zasadniczo czysta i całkowicie nieporuszona, jej niematerialna i nieruchoma „sub-

stancja” jest zdolna do takiej percepcji¹⁰.

Jednak, skoro tej czystej „substancji” nie można znaleźć, skąd ta percepcja pochodzi?

Możemy porównać to do czystego lustra, które, chociaż nie zawiera żadnych form, może mimo to „postrzegać” wszystkie formy. Dlaczego? Tylko dlatego, że jest wolne od procesów umysłowych. Jeśli wy, uczniowie Drogi, posiadalibyście umysły bez skazy¹¹, nie stwarzałyby one ułudy i znikłoby ich przywiązanie do subiektywnego ego oraz obiektywnych zewnętrznych przedmiotów; wtedy czystość powstałaby sama z siebie i byłibyście zdolni do takiej percepcji. Sutra Dharmapada mówi: „Ustanowić się pośrodku doskonałej pustki w jednej chwili jest naprawdę znakomitą mądrością”!

4. Według Rozdziału Ciało Wadźry z Sutry Mahaparinirwany „[niezniszczalne] diamentowe ciało¹² jest niepostrzegalne, a jednak jasno postrzega; jest wolne od rozróżniania, a jednak nie ma nic, czego by nie obejmowało”. Co to oznacza?

Jest niepostrzegalne, ponieważ jego własna natura jest bezforemną, nieuchwytną „substancją”, stąd jego niepostrzegalność; i, skoro jest nieuchwytna, można zaobserwować, że „substancja” ta jest dogłębnie nieruchoma i ani pojawiająca się, ani znikająca. Chociaż nie znajduje się poza naszym światem, nie ma na nią wpływu świata strumień; jest suwerenna i samorządna, co jest powodem, dla którego tak jasno postrzega. Jest wolna od rozróżniania w tym, że jej własna natura jest pozbawiona formy i zasadniczo niepodzielna. Jej obejmowanie wszystkiego oznacza, że ta niepodzielna „substancja” jest obdarzona funkcjami tak licznymi, jak ziarna piasku w Gangesie; i, jeśliby wszystkie zjawiska miałyby jednocześnie zostać rozróżnione, objęłyby je wszystkie bez wyjątku. W Pradžnia Gacie napisane jest:

„Pradžnia, nie wiedząc, wie wszystko;
Pradžnia, nie widząc, widzi wszystko”.

5. Istnieje sutra, która mówi, że niepostrzeganie niczego w kategoriach istnienia i nieistnienia jest prawdziwym wyzwoleniem. Co to znaczy?

Kiedy osiągamy czystość umysłu, to jest to coś, o czym można powiedzieć, że istnieje. Kiedy tak się dzieje, nasze pozostawanie wolnym od jakiegokolwiek myśli o osiągnięciu nazywa się niepostrzeganiem niczego jako istniejącego; podczas gdy osiągnięcie stanu, w którym żadne myśli ani nie powstają, ani nie trwają, a my nie jesteśmy świadomi ich nieobecności, nazywa się niepostrzeganiem niczego jako nieistniejącego. Dlatego napisane jest: „Niepostrzeganie niczego w kategoriach istnienia i nieistnienia, itd”. Sutra Surangama mówi: „Postrzeżenia użyte jako fundament przy budowaniu pozytywnych pojęć są przyczyną całej ułudy (awidja)¹³; postrzeżenie, że nie ma niczego do postrzeżenia – oto nirwana, znana również jako wyzwolenie”.

6. Co oznacza „nic do postrzeżenia”?

Bycie zdolnym do obserwowania mężczyzn, kobiet i wszystkich innych rodzajów form, pozostając tak wolnym od zamięłowania i niechęci, jakby w ogóle nie byli oni widziani – oto co oznacza „nic do postrzeżenia”.

To, co ma miejsce, kiedy stajemy w obliczu różnego rodzaju kształtów i form, nazywa się percepcją. Czy możemy mówić o percepcji, kiedy przed nami nie znajduje się nic?

Tak.

Kiedy coś się przed nami znajduje, wynika z tego, że to postrzegamy, jednak jak może zachodzić percepcja, jeśli nie znajduje się przed nami zupełnie nic?

Mówimy teraz o tego rodzaju percepcji, która jest niezależna od istnienia czy też nieistnienia jakiegos przedmiotu. Jak to możliwe? Ponieważ natura percepcji jest wieczna, kontynuujemy nasze postrzeganie niezależnie od występowania przedmiotów czy też ich braku¹⁴. Stąd dochodzimy do zrozumienia faktu, że podczas gdy przedmioty w naturalny sposób pojawiają się i znikają, natura percepcji nic takiego nie czyni; tak samo rzecz się ma z wszystkimi naszymi zmysłami.

Kiedy na coś patrzymy, czy ta obserwowana rzecz istnieje obiektywnie w sferze percepcji, czy też nie?

Nie, nie istnieje.

Kiedy [rozglądamy się i] nie widzimy niczego, czy występuje wtedy brak czegoś obiektywnego w sferze percepcji?

Nie, nie występuje.

7. Kiedy powstają dźwięki, ma miejsce słyszenie. Kiedy żadne dźwięki nie powstają, czy słyszenie wciąż trwa, czy też nie?

Tak, trwa.

Kiedy powstają dźwięki, wynika z tego, że je słyszymy, jednak czy może zachodzić słyszenie wtedy, gdy dźwięki nie występują?

Mówimy teraz o tego rodzaju słyszeniu, które jest niezależne od istnienia czy też nieistnienia jakiś dźwięków. Jak to możliwe? Ponieważ natura słyszenia jest wieczna, kontynuujemy nasze słyszenie niezależnie od występowania dźwięków czy też ich braku.

Jeśli tak rzeczywiście jest, w takim razie kto, albo co, słyszy?

To twoja własna natura słyszy i to twój wewnętrzny postrzegający wie.

Jeśli chodzi o bramę nagłego oświecenia, to jaka jest jej doktryna, jej cel, jej substancja i jej funkcja¹⁵?

Powstrzymywanie się od myślenia (nien) jest jej doktryną; nie pozwalanie na powstawanie niewłaściwych myśli jej celem; czystość jej substancją, a mądrość jej funkcją.

Powiedzieliśmy, że jej doktryną jest powstrzymywanie się od myślenia, jednak jeszcze nie przyjrzelśmy się bliżej znaczeniu tego terminu. Mamy się powstrzymywać od myślenia o czym?

Oznacza to, że mamy się powstrzymywać od niewłaściwego myślenia, ale nie od właściwego myślenia.

Czym jest właściwe i niewłaściwe myślenie?

Myślenie w kategoriach istnienia i nieistnienia nazywane jest niewłaściwym myśleniem, podczas gdy niemyślenie w tych kategoriach jest właściwym myśleniem. Podobnie, myślenie w kategoriach dobra i zła jest niewłaściwe, podczas gdy niemyślenie w tych kategoriach jest właściwym myśleniem. To samo odnosi się do wszystkich innych kategorii przeciwieństw – smutku i radości, początku i końca, akceptacji i odrzucenia, „lubię” i „nie lubię”, niechęci i zamiłowania; wszystkie one nazywamy niewłaściwym myśleniem, podczas gdy powstrzymywanie się od myślenia w tych kategoriach nazywamy właściwym myśleniem.

Proszę zdefiniuj właściwe myślenie [bardziej pozytywnie].

Znaczy ono myślenie jedynie o bodhi (oświeceniu).

Czy bodhi jest czymś uchwytym?

Nie, nie jest.

Jak więc możemy myśleć jedynie o bodhi, jeśli nie jest ono uchwytne?

To jest tak, jakby bodhi było jedynie określeniem czegoś, co tak naprawdę nie jest uchwytne, czegoś, co nigdy nie było i nigdy nie będzie osiągnięte. Będąc nieuchwytym, nie można o nim myśleć, i to właśnie niemyślenie o nim jest nazywane właściwym myśleniem o bodhi jako o czymś, o czym nie należy myśleć – zakłada się, że twój umysł nie zatrzymuje się zupełnie na niczym. Określenie „o czym nie należy myśleć” jest podobne różnym rodzajom niemyślenia wyżej wymienionym, z których wszystkie są jedynie nazwami, używanymi dla wygody w pewnych okolicznościach – wszystkie pochodzą z jednej substancji, w której nie istnieją żadne różnice ani różnorodności. Po prostu bycie świadomym umysłu, który nie opiera się na absolutnie niczym, oznacza bycie pozabawionym myśli, i ktokolwiek osiąga ten stan, w naturalny sposób zostaje wyzwolony.

21

8. Co oznacza „działać podobnie buddom”?

Oznacza to całkowite powstrzymanie się od działania, co nazywa się również właściwym, albo świętym, działaniem. Jest to bardzo podobne do tego, o czym mówiliśmy wcześniej, ponieważ oznacza niedziałanie jakby rzeczy naprawdę istniały lub nie, i niedziałanie wynikające z niechęci, zamiłowania i całej reszty. Wielki Kanon Klasztornych Zasad mówi: „Mędrcy nie działają tak jak inne istoty, ani też inne istoty nie działają tak jak mędrcy”.

9. Co oznacza właściwe postrzeganie?

Oznacza postrzeżenie, że nie ma niczego do postrzegania.

Ale co to znaczy?

Znaczy to obserwowanie różnych rodzajów form, nie będąc przez nie kalanym dzięki temu, iż nie powstają przy tym w umyśle żadne uczucia

niechęci czy też zamiłowania. Osiągnięcie tego stanu nazywa się uzyskaniem Oka Buddy, co tak naprawdę znaczy właśnie to, i nic innego. Jeśli wachlarz najrozmaitszych form wzbudzi w tobie zamiłowanie lub niechęć, nazywa się to postrzeganiem ich tak, jakby posiadały obiektywną egzystencję, co implikuje posiadanie oka zwykłej osoby, ponieważ w rzeczy samej zwykli ludzie nie posiadają innego rodzaju oka. Tak samo jest ze wszystkimi innymi organami zmysłów.

10. Kiedy powiedziałaś, że mądrość jest funkcją, co rozumiałaś przez mądrość?

Wiedzę, że urzeczywistnienie pustki wszystkich przeciwieństw zapewnia wyzwolenie, i że bez tego urzeczywistnienia nigdy wyzwolenia się nie osiągnie. Oto co nazywamy mądrością albo odróżnianiem tego, co właściwe od tego, co niewłaściwe. Inną nazwą na to jest poznanie funkcji „substancji”. Co do nierzeczywistości przeciwieństw, to właśnie mądrość nieodłączna od „substancji” jest tym, co czyni poznanym fakt, że urzeczywistnienie ich pustki oznacza wyzwolenie, i że nie może być na ten temat żadnych wątpliwości. Oto co rozumiemy przez funkcję. Mówiąc w ten sposób o nierzeczywistości przeciwieństw, odnosimy się do nieistnienia takich relatywności jak „jest” i „nie jest”, dobro i zło, zamiłowanie i niechęć itd.

W jaki sposób można przejść przez bramę naszej szkoły?

Poprzez dana paramitę.

Według Buddy, Ścieżka Bodhisattwy obejmuje sześć paramit. Dlaczego więc wspominasz tylko o jednej? Proszę wyjaśnij, dlaczego ta jedna dostarcza wystarczających środków do przejścia przez bramę.

Ludziom pogrążonym w ułudzie nie jest dane zrozumieć, że pozostałe pięć paramit pochodzi z dana paramity, i że poprzez jej praktykowanie wypełniane są wszystkie pozostałe.

Dlaczego nazywa się ją dana paramitą?

Dana oznacza porzucenie.

Porzucenie czego?

Porzucenie dualizmu przeciwieństw.

To znaczy?

To znaczy całkowite porzucenie idei dotyczących dualistycznej natury dobra i zła, istnienia i nieistnienia, zamięłowania i niechęci, pustki i niepustki, skupienia i roztrągnięcia, czystości i nieczystości. Porzucając je wszystkie, osiągamy stan, w którym wszystkie przeciwieństwa postrzegane są jako puste. Rzeczywista praktyka dana paramity powoduje osiągnięcie tego stanu bez żadnej myśli takiej jak „teraz widzę, że wszystkie przeciwieństwa są puste”, albo „teraz porzuciłem je wszystkie”. Możemy również nazwać to jednoczesnym odcięciem miriadów rodzajów współwystępujących przyczyn, ponieważ właśnie wtedy, kiedy zostaną one odcięte, cała natura Dharmy staje się pusta; ta pustka natury Dharmy oznacza nie zatrzymywanie się umysłu zupełnie na niczym. Kiedy ten stan zostanie osiągnięty, ani jedna forma nie będzie mogła być rozróżniona. Dlaczego? Ponieważ nasza własna natura jest niematerialna i nie zawiera żadnej rzeczy [sobie obcej]. To, co nie zawiera żadnej rzeczy, jest prawdziwą rzeczywistością, wspaniałą formą tathagaty. W Sutrze Diamentowej powiedziane jest: „Tych, którzy porzucili wszystkie formy, nazywa się buddami (oświeconymi)”.

Mimo wszystko Budda mówił o SZEŚCIU paramitach, dlaczego więc teraz mówisz, że wszystkie one mogą zostać wypełnione przez tą jedną? Proszę, podaj jakiś tego powód.

Sutra Pytań Brahmy mówi: „Starzec Dżalawidja przemówił do Brahmy tymi słowami: »O bodhisattwach, którzy porzucili wszystkie skalania (klesa), można powiedzieć, że wypełnili dana paramitę; nie będąc przez nic omamieni, można o nich powiedzieć, że wypełnili siła paramitę, znaną również jako przestrzeganie wskazań; nie będąc przez nic ranieni, można o nich powiedzieć, że wypełnili ksanti paramitę, znaną również jako praktykowanie cierpliwości; nie lgnąc do niczego, można o nich powiedzieć, że wypełnili wirja paramitę, znaną również jako praktykowanie oddania i gorliwości; nie zatrzymując się na niczym, można o nich powiedzieć, że wypełnili dhjana paramitę, znaną również jako praktykowanie dhjany i samadhi; nie mówiąc lekceważąco o niczym, można o nich powiedzieć, że wypełnili pradžnia paramitę, znaną również jako praktykowanie mądrości. Razem nazywa się je sześcioma metodami«. Będę mówił teraz o tych sześciu metodach w sposób, który znaczy dokładnie to samo: pier-

wsza powoduje porzucenie; druga – niepowstawanie [postrzeżeń, wrażeń itd.]; trzecia – niemyślenie; czwarta – pozostawanie poza formami; piąta – nietrwałość [umysłu]; i szósta – nieoddawanie się lekceważącej mowie. Zajmując się przemijającymi potrzebami, dajemy tym sześciu metodom różne nazwy tylko dla ułatwienia sprawy, ponieważ, kiedy docieramy do tej wspaniałej zasady obecnej w nich wszystkich, nie znajdujemy tam żadnych różnic. Musicie więc tylko zrozumieć, że dzięki jednemu jedyne- mu aktowi porzucenia porzucone zostaje WSZYSTKO; i że niepowstawanie oznacza niepowstawanie czegokolwiek. Ci, którzy utracili swoją drogę, nie posiadają intuicyjnego rozumienia tej prawdy; dlatego właśnie mówią o metodach, jakby różniły się one między sobą. Głupcy grzęzną w wielości metod i nie znajdują uwolnienia od koła narodzin i śmierci. Zaklinam was, uczniów, abyście praktykowali drogę porzucenia i nic innego, ponieważ nie tylko doprowadza ona do doskonałości pięć pozostałych paramit, lecz również miriady innych dharm (metod).

24

11. Na czym polegają „trzy metody treningu [które należy wykonywać] na tym samym poziomie”, i co oznacza wykonywanie ich na tym samym poziomie?

Są to dyscyplina (winaja), koncentracja (dhjana) i mądrość (pradźnia)¹⁶.

Proszę, wyjaśnij je jedna po drugiej.

Dyscyplina wymaga nieskazitelnej czystości¹⁷. Koncentracja wymaga uspokojenia waszych umysłów, tak że pozostajesz całkowicie nieporuszony przez otaczające zjawiska. Mądrość oznacza, że spokój twojego umysłu nie jest zakłócony przez twoje myślenie o tym spokoju, że twoja czystość nie jest skażona myśleniem o tej czystości, i że, pośrodku wszystkich tych par przeciwieństw takich jak dobro i zło, jesteś w stanie je rozróżnić, nie będąc przez nie kalany i osiągając w ten sposób stan doskonałego nieskrępowania i wolności od jakichkolwiek zależności. Co więcej, jeśli zdasz sobie sprawę z tego, że dyscyplina, koncentracja i mądrość są takie same w tym, że ich substancja jest nieuchwytna, i dlatego są niepodzielne i w rzeczywistości są jednym – [wtedy będziesz wiedział] co rozumie się przez trzy metody treningu wykonywane na tym samym poziomie.

12. Kiedy umysł spoczywa w stanie czystości, czy nie wywołuje to jakiegoś przywiązania do czystości?

Jeśli, osiągając stan czystości, powstrzymujesz się od myślenia „teraz mój umysł spoczywa w czystości”, wtedy takie przywiązanie nie wystąpi.

Kiedy umysł spoczywa w stanie pustki, czy nie spowoduje to jakiegoś przywiązania do pustki?

Jeśli myślisz o swoim umyśle jako o spoczywającym w stanie pustki, wtedy takie przywiązanie wystąpi.

Kiedy umysł osiąga stan niezatrzymywania się na niczym, i dłużej przebywa w tym stanie, czy nie wywołuje to jakiegoś przywiązania do niezatrzymywania się na niczym?

Dopóki twój umysł skupia się wyłącznie na pustce, nie ma tam nic, do czego mógłby się przywiązać. Jeśli chcesz bardzo jasno zrozumieć ten niezatrzymujący się umysł, wtedy, podczas siedzenia w medytacji, musisz być świadomy wyłącznie swojego umysłu i nie wolno ci wydawać żadnych sądów – to znaczy musisz unikać oceniania w kategoriach dobra, zła czy też czegokolwiek innego. Wszystko, co minęło, jest przeszłością, dlatego nie siedź [w medytacji], myśląc o niej i ją osadzając; ponieważ, kiedy samo z siebie zanika myślenie o przeszłości, można powiedzieć, że żadnej przeszłości już nie ma. Wszystkiego, co zdarzy się w przyszłości, jeszcze tutaj nie ma, dlatego nie kieruj ku niej swoich nadziei i pragnień; ponieważ, kiedy samo z siebie zanika myślenie o przyszłości, można powiedzieć, że nie ma wtedy żadnej przyszłości¹⁸. Wszystko, co jest terażniejsze, jest właśnie tutaj; po prostu bądź świadom swojego nieprzywiązania do niczego – nieprzywiązania w znaczeniu nie pozwalania, aby w twoim umyśle zagościło zamięłowanie lub niechęć, ponieważ, kiedy samo z siebie zanika myślenie o terażniejszości, można powiedzieć, że nie ma żadnej terażniejszości. Kiedy nie ma żadnego lgnięcia do żadnego z tych trzech czasów, można uznać je za nieistniejące.

Jeśli twój umysł zacznie gdzieś się błąkać, nie podążaj za nim; wtedy twój błąkający się umysł sam z siebie błąkać się przestanie. Jeśli twój umysł będzie chciał gdzieś dłużej pozostać, nie podążaj za nim i nie zatrzymuj się tam, wtedy same skończą się poszukiwania przez twój umysł miejsca,

w którym chciałby się zatrzymać. W ten sposób wejdziesz w posiadanie niezatrzymującego się umysłu – umysłu, który pozostaje w stanie niezatrzymywania się. Jeśli jesteś w pełni wewnętrznie świadomy swojego niezatrzymującego się umysłu, odkryjesz, że istnieje jedynie fakt zatrzymywania się, bez niczego, na czym można by się zatrzymać albo nie zatrzymać. Ta pełna wewnętrzna świadomość umysłu niezatrzymującego się na niczym znana jest jako posiadanie jasnego postrzeżenia swojego własnego umysłu albo, innymi słowy, posiadanie jasnego postrzeżenia swojej własnej natury. Umysł, który na niczym się nie zatrzymuje, jest umysłem buddy, umysłem tego, który już jest wyzwolony, umysłem bodhi, niezrodzonym umysłem; nazywane to jest również urzeczywistnieniem faktu, że natura wszystkich form jest nierzeczywista. To właśnie sutry nazywają „cierpliwym urzeczywistnieniem niezrodzonego”¹⁹. Jeśli tego jeszcze nie urzeczywistniłeś, musisz wciąż dokładać starań, musisz zwiększyć swoje wysiłki. Wtedy, kiedy twoje działania nareszcie zostaną ukoronowane sukcesem, osiągniesz rozumienie pochodzące z wewnątrz – rozumienie wywodzące się z umysłu, który nigdzie stale nie przebywa, co oznacza umysł wolny zarówno od ułudy, jak i rzeczywistości. Umysł niepokojony zamięłowaniem i niechęcią jest pogrążony w ułudzie; umysł wolny od obu jest rzeczywisty, a umysł w ten sposób uwolniony osiąga stan, w którym przeciwieństwa są postrzegane jako puste, dzięki czemu uzyskuje się wolność i wyzwolenie.

13. Czy mamy dokładać starań tylko w czasie siedzącej medytacji, czy też również wtedy, kiedy chodzimy i coś robimy?

Kiedy mówiłem teraz o dokładaniu starań, nie chodziło mi jedynie o czas medytacji siedzącej; ponieważ, obojętnie czy chodzicie, stoicie, siedzicie, leżycie czy też robicie cokolwiek innego, musicie nieprzerwanie nie szczędzić trudów. Oto co nazywamy nieustannym przebywaniem [w tym stanie].

14. Sutra Vaipula mówi: „Z pięciu rodzajów dharmakaji²⁰, pierwszy jest dharmakają absolutu; drugi dharmakają zasług; trzeci dharmakają natury Dharmy²¹, czwarty dharmakają nieskończonych manifestacji; i piąty dharmakają pustki”. Która z nich jest naszym własnym ciałem?

Zrozumieć fakt, iż umysł jest nieprzemijający, to osiąść dharmakaję

natury buddy. Zrozumieć fakt, iż wszystkie miriady form zawarte są w umyśle, to osiąść dharmakaję zasług. Zrozumieć fakt, iż umysł nie jest umysłem, to osiąść dharmakaję prawdziwej natury wszystkiego. Nauczać żyjące istoty według ich indywidualnych możliwości nawrócenia się, to osiąść dharmakaję nieskończonych manifestacji. Zrozumieć fakt, iż umysł jest pozbawiony formy i nieuchwytny, to osiąść dharmakaję pustki. Jeśli rozumiesz znaczenie tego wszystkiego, wtedy wiesz, że nie ma nic do osiągnięcia. Urzeczywistnienie faktu, że nie istnieje nic, czego można by się uchwycić, co można by osiągnąć - oto osiągnięcie dharmakaji Dharmy Buddy²². Każdy, komu się wydaje, że może to osiągnąć, chwytając coś albo trzymając się czegoś, jest pełen samozakłamania - jest aroganckim człowiekiem o fałszywych i heretyckich poglądach. Sutra Nirdesa Wimalakirtiego mówi: „Śariputra zapytał dewakanji²³: »Co takiego uzyskałaś? Jakie osiągnięcie dało ci taką moc przemawiania?« Na co dewakanja odpowiedziała: »To dzięki temu, iż nie uzyskałam ani nie osiągnęłam niczego, udało mi się osiągnąć ten stan. Według Dharmy Buddy ktoś, kto uzyskuje i osiąga rzeczy jest osobą zakłamaną»”.

27

15. Sutry mówią nie tylko o samjaku sambodhi (całkowitym oświeceniu), ale również o cudownym oświeceniu, które leży nawet poza tym pierwszym. Proszę, wyjaśnij te terminy.

Samjak sambodhi jest urzeczywistnieniem tożsamości formy i pustki. Cudowne oświecenie jest urzeczywistnieniem nieobecności przeciwieństw, lub też możemy powiedzieć, iż oznacza ono stan ani oświecenia, ani nieoświecenia.

Czy te dwa rodzaje oświecenia naprawdę się różnią, czy też nie?

Używamy ich nazw w zależności od tymczasowych potrzeb, jednak w swojej substancji są one jednym, nie będąc ani dwoistymi, ani różnymi od siebie. Ta jedność i identyczność charakteryzuje WSZYSTKIE zjawiska, jakiegokolwiek rodzaju by nie były.

16. Co oznacza fragment Sutry Diamentowej, który mówi, że „nie posiadanie absolutnie niczego, co można by opisać słowami, nazywa się głosem Dharmy”?